

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗДІЙСНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Метою статті є комплексне дослідження нормативно-правового регулювання застосування технологій штучного інтелекту в адміністративному судочинстві, аналіз міжнародного досвіду та визначення перспектив і напрямів удосконалення правового забезпечення інтеграції ШІ у систему правосуддя України. **Методи.** Діалектичний, порівняльно-правовий, формально-логічний, аналітичний, узагальнення. **Результати.** У статті досліджується правове регулювання впровадження та застосування технологій штучного інтелекту (ШІ) у сфері адміністративного судочинства України в контексті євроінтеграційних процесів і гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.) держава зобов'язалася впроваджувати сучасні цифрові технології у сферу правосуддя. У роботі проаналізовані національні нормативно-правові акти – Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Закон «Про авторське право і суміжні права», а також Концепція розвитку штучного інтелекту (2020 р.) та інші. Зазначено, що ці акти створюють базове нормативне підґрунтя для інтеграції ШІ у судочинство, однак не забезпечують його повного й системного правового регулювання. Проведено порівняльний аналіз міжнародних актів, зокрема Європейської конвенції з прав людини, Європейської етичної хартії щодо використання ШІ у судових системах, Резолюції Європарламенту 2020 р. та проєкту Закону ЄС про штучний інтелект (Artificial Intelligence Act). Виявлено, що в міжнародній практиці ШІ розглядається як інструмент, що здатний підвищити ефективність і прозорість правосуддя, але одночасно породжує складні етичні та юридичні питання, пов'язані з правосуб'єктністю, відповідальністю та дотриманням прав людини. У статті узагальнено зарубіжний досвід використання ШІ у судових процесах (США, Китай, Естонія, Бразилія, Польща, Велика Британія), визначено можливості (та ризики) його адаптації до судочинства України. Автори підкреслюють наявність як ризиків, так і перспектив упровадження ШІ в правосуддя (висвітлюють їх). Зауважено на необхідності вироблення чіткої нормативної бази для регулювання способів застосування та результатів діяльності ШІ, а також створення механізмів контролю за етичністю, безпекою та неупередженістю таких технологій у процесі здійснення правосуддя. **Висновки.** За результатами дослідження виявлено, що в Україні існує лише часткове правове регулювання питань застосування ШІ у сфері правосуддя, яке не охоплює специфіки адміністративного судочинства. Законодавче визначення поняття «штучний інтелект» міститься в Концепції розвитку ШІ, проте досі не врегульовано питання правосуб'єктності, авторських прав, процесу прийняття судового рішення системою ШІ, відповідальності й оскарження рішення. Міжнародні акти містять переважно рекомендаційні положення, що дещо ускладнює їх імплементацію. Необхідним є розроблення комплексного нормативного акта про використання ШІ в судочинстві України, який забезпечить баланс між технологічними інноваціями та гарантіями прав людини.

Ключові слова: штучний інтелект, адміністративне судочинство, цифровізація правосуддя, правове регулювання, Європейський Союз, Концепція розвитку штучного інтелекту, етичні стандарти, перспективи, ризики ШІ.

Мельник Олена,

кандидат юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-0001-5213-595X>
novakolena3@gmail.com

Юрко Іван,

студент III курсу Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-4900-2363>
ivanyurko1206@gmail.com

1. Вступ

Сучасний етап розвитку правової системи України характеризується активним впровадженням цифрових технологій, серед яких особливе місце посідає штучний інтелект (ШІ). Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році на нашу державу було покладено обов'язок адаптувати національне законодавство до європейських стандартів, що охоплює і сферу правосуддя. З огляду на це застосування ШІ в судочинстві є не лише проявом технологічного прогресу, а й частиною комплексного процесу модернізації судової системи. Актуальність теми зумовлена потребою у підвищенні ефективності, неупередженості та прозорості судових процедур, а також у забезпеченні доступності правосуддя для громадян. Водночас впровадження таких технологій потребує чіткого нормативно-правового регулювання, яке б гарантувало дотримання основоположних принципів права та прав людини. Незважаючи на наявні правові передумови, національна законодавча база України ще не містить комплексного механізму правового регулювання використання ШІ в судовому процесі. Саме тому аналіз національного та міжнародного досвіду, а також розгляд етичних, правових і технічних аспектів функціонування ШІ у правосудді є необхідними для формування сучасної концепції цифрового правосуддя в Україні, яка відповідала б принципам верховенства права та європейським стандартам судочинства.

Науково-дослідницькими завданнями статті є: аналіз і дослідження проблемних аспектів нормативно-правового регулювання впровадження технологій штучного інтелекту у сфері адміністративного судочинства України з урахуванням національних і міжнародних правових актів; вивчення наукових підходів і практичного досвіду використання ШІ в судових системах зарубіжних країн; виявлення потенційних ризиків і правових колізій, пов'язаних із використанням ШІ у процесі здійснення правосуддя; обґрунтування необхідності обмеженого застосування таких технологій у судовій діяльності для забезпечення принципів верховенства права, справедливості та захисту прав учасників процесу; а також формування

пропозицій щодо вдосконалення законодавчого регулювання та створення правових гарантій етичного, безпечного і прозорого використання систем ШІ в адміністративному судочинстві України.

Методологія. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів: діалектичний – для розкриття еволюції правового регулювання ШІ; порівняльно-правовий – для аналізу європейського та міжнародного досвіду; формально-логічний – для тлумачення нормативно-правових положень; аналітичний і прогностичний методи – для оцінки ефективності впровадження ШІ в адміністративне судочинство.

2. Євроінтеграційний контекст і конституційно-правові засади використання штучного інтелекту в судочинстві України

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році держава взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами у різних сферах, зокрема у сфері правосуддя (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014), відповідно до ст. 1 пункту е) якої: Україна та ЄС мають посилювати співробітництво у сфері юстиції. Оскільки в країнах ЄС активно впроваджуються методи ШІ під час надання адміністративних послуг, а також здійснення окремих форм судочинства, можемо презюмувати, що гармонізація законодавства передбачає і питання впровадження ШІ в судову систему, що є важливою складовою цифрової трансформації правової сфери.

Інтеграція технологій ШІ в українську судову систему та їх поступове використання у сфері здійснення правосуддя є для нашої держави відносно новим і динамічно розвивальним правовим явищем. На відміну від України, у ряді держав світу, як-от Китай, Чилі, Сінгапур, США та навіть Бразилія, застосування систем ШІ в процесі здійснення правосуддя вже має напрацьовану практику й закріплене відповідним нормативно-правовим підґрунтям (Козьяков, 2024). Тож дослідження цієї проблематики доцільно розпочати з аналізу ключових національних правових актів, які безпосередньо чи опосередковано регламентують особливості здійснення адміністративного судочинства та потенційно можуть слугувати базою для правового врегулювання використання ШІ в межах судової діяльності.

Звертаючись до визначення джерел національної нормативної бази, насамперед потрібно зазначити, що фундаментальним актом, який встановлює загальні засади судової влади, є Конституція України, відповідно до її статті 124 правосуддя в державі здійснюється виключно судами (Конституція України, 1996). Ця норма є відображенням основоположного принципу здійснення правосуддя, який кореспондує із положеннями ст. 6 Європейської конвенції з прав людини 1950 р. (далі – Конвенція), де визначено фундаментальні засади відправлення правосуддя (Конвенція

про захист прав людини і основоположних свобод, 1950). Як у положеннях Конвенції, так і в Конституції України акцентовано, що виключно суди та судді мають повноваження здійснювати правосуддя. Закріплений конституційний принцип конкретизується в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016, де встановлено заборону делегування функцій судів будь-яким іншим органам чи особам, а також заборонено привласнення цих функцій іншими суб'єктами (ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», 2016). Водночас норми не містять прямої заборони щодо застосування штучного інтелекту в процесі реалізації правосуддя. Навпаки, залучення сучасних інформаційних технологій може підвищити ефективність судочинства, оптимізувати його процеси та сприяти мінімізації корупційних ризиків у системі правосуддя (Волік, Резнік, 2023), із чим варто погодитися, адже використання штучного інтелекту в судовій системі потенційно сприяє зниженню корупційних ризиків, насамперед завдяки мінімізації впливу людського фактора та підвищенню прозорості судових процедур. Алгоритми ШІ діють на основі об'єктивних даних, що усуває суб'єктивність і можливість зовнішнього тиску під час ухвалення рішень, а автоматизація процесів, зокрема розподілу справ, забезпечує їх неупередженість і контрольованість. Крім того, цифровізація судочинства створює умови для фіксації кожної процесуальної дії, що підвищує відкритість судової влади. У сукупності це сприяє формуванню більш ефективної, передбачуваної та доброчесної системи правосуддя.

Як зазначають Волік В. В. та Резнік О. М., «...оскільки штучний інтелект не є суб'єктом права, а розглядається як інформаційна технологія, його використання у процесі судочинства не може розглядатися як порушення зазначеного принципу» (Волік, Резнік, 2023). Отже, вважаємо, що застосування штучного інтелекту в роботі судів (зокрема, під час здійснення судочинства) з метою підвищення ефективності діяльності адміністративних судів є допустимим і потенційно перспективним в окремих видах адміністративних справ.

3. Правові акти, що формують основу для застосування ШІ в адміністративному судочинстві

Аналізуючи активне поширення ШІ в різних сферах суспільних відносин, зазначимо, що особливого значення набуває питання щодо правового режиму результатів його діяльності – зокрема, чи підлягають вони охороні авторським правом. В Україні відносини у сфері авторського права регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 (ЗУ «Про авторське право і суміжні права», 2022). Відповідно до ст. 7 цього Закону, твір визнається об'єктом авторського права за умови його оригінальності. Зі свого боку, згідно з п. 35 ч. 1 ст. 1, оригінальність визначається як ознака, що характеризує твір як результат власної творчої діяльності автора (ЗУ «Про авторське право і суміжні права», 2022). Авраменко М. зазначає, що Закон не оперує поняттям «штучний інтелект», проте ст. 33 містить положення

про право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, створені комп'ютерною програмою (Авраменко, 2024). Такі об'єкти визначаються як ті, що відрізняються від існуючих і створені в результаті функціонування програми без безпосередньої участі людини. Звідси випливає, що подібні результати можуть бути наслідком роботи систем штучного інтелекту, а отже, підпадають під дію законодавства у сфері авторського права, хоча при цьому не передбачають виникнення особистих немайнових прав автора.

Усі вищезазначені норми формують базові правові засади, які, хоча й не регламентують безпосередньо застосування ШІ в адміністративному судочинстві, проте закладають підґрунтя для подальшого розвитку його нормативного регулювання. Власне ці принципи є фундаментом, яким може керуватися законодавець під час розроблення спеціальних нормативних положень, спрямованих на впровадження технологій ШІ у сфері правосуддя.

Кобко-Одарій В. загальні засади використання штучного інтелекту під час здійснення адміністративного судочинства розділяє на дві групи: а) правові засади, закріплені в національному законодавстві (Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України), Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Закон України «Про авторське право і суміжні права»); б) правові засади, закріплені в міжнародно-правових актах (Конвенція 1950 р., Резолюція про права інтелектуальної власності у сфері розвитку технологій штучного інтелекту, Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту у судових системах) (Кобко-Одарій, 2023). Позиція Кобко-Одарій В. є загалом обґрунтованою, оскільки науковець коректно виокремлює два рівні нормативного регулювання – національний і міжнародний, що відповідає принципу багаторівневої правової системи. Водночас, на нашу думку, поділ є дещо спрощеним, оскільки не враховує науково-доктринальні й етичні засади, які мають не менше значення для визначення меж і стандартів використання ШІ у правосудді. Тому, погоджуючись із загальним підходом автора, варто уточнити, що система засад має містити також доктринальні й техніко-етичні компоненти, які забезпечують баланс між інноваціями та дотриманням принципів верховенства права.

4. Перші спроби впровадження ШІ та Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: результати й перспективи

Ключовим спеціальним актом національного законодавства, який визначає юрисдикцію адміністративних судів, є КАС України (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005), де закріплено поняття адміністративного судочинства як діяльності судів із розгляду адміністративних справ (ст. 4, 6). Хоча Кодекс не містить норм прямої дії щодо застосування ШІ в судовому процесі, а його стаття 2 закріплює завдання адміністративного судочинства – забезпечення справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин. Проте посилення на можливість застосування суддями методів ШІ закріплена в Кодексі суддівської етики:

«Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства» (ст. 16, 16). Тобто суддівський корпус (З'їзд суддів України) усвідомлює виклики сучасності та можливість підвищити ефективність (оптимізувати) судочинства шляхом застосування способів ШІ за певних умов.

Перші практичні спроби використання ШІ в судочинстві України датуються 2021 роком, коли в одному із судів першої інстанції було запущено пілотний проєкт з його застосування у справах про адміністративні правопорушення з формальним складом. Основною метою проєкту було створення єдиних стандартів обліку судових рішень і даних, що генеруються в процесі здійснення правосуддя, для виявлення недобросовісної суддівської практики шляхом аналізу текстів рішень (ВРП, 2021). Зауважимо, що ці ініціативи не передбачали заміщення судді системою ШІ, а стосувалися лише використання її для прогнозування рішень і підвищення ефективності роботи судів (Волік, Резнік, 2023).

Розвиток застосування ШІ у сфері правосуддя в Україні відбувався паралельно з формуванням його правової основи. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні (далі – Концепція ШІ), якою вперше на нормативному рівні визначено поняття «штучний інтелект» як організовану сукупність інформаційних технологій, здатних виконувати складні завдання шляхом використання наукових методів і алгоритмів аналізу даних (Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні», 2020). Документ окреслив основні напрями розвитку технологій у сфері правосуддя, зокрема вдосконалення електронного судочинства, розробку консультативних програм на основі ШІ, попередження правопорушень шляхом аналітики даних і можливість винесення судових рішень у справах незначної складності на підставі алгоритмічного аналізу.

Подальший розвиток цифровізації судової системи забезпечується функціонуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, до складу якої входять підсистеми «Електронний кабінет», «Електронний суд» і відеоконференцз'язок згідно з Положенням, затвердженим рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 (Рішення Вищої ради правосуддя «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», 2021). Однак наразі технології ШІ не належать до цієї системи, що свідчить про відсутність прямого правового регулювання їх застосування в процесі адміністративного судочинства (Волік, Резнік, 2023).

Для реалізації положень Концепції ШІ в практичній площині розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 схвалено План заходів з реалізації

Концепції ШІ в Україні на 2021–2024 роки, одним із ключових пунктів якого є розроблення правового регулювання державної політики у сфері штучного інтелекту (Розпорядження Кабінету Міністрів України «План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки», 2021).

Отже, у сучасному правовому полі України вже сформовано певне підґрунтя законодавчих актів для застосування ШІ в адміністративному судочинстві (у Конституції України, КАС України, Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та Концепції розвитку ШІ в Україні, Кодексі суддівської етики), що визначає стратегічні напрями інтеграції цих технологій у національну систему правосуддя. Але чи є воно достатньо деталізованим для практичного застосування? Вважаємо, що в Україні правове регулювання особливостей (або можливостей) його застосування в практичній діяльності суду перебуває на етапі розвитку та формування. Ряд питань, пов'язаних із можливим впровадженням у судочинство ШІ, на сьогодні залишаються відкритими. У разі заміни судді-людини штучним інтелектом виникає ряд питань. Чи може робот повноцінно замінити суддю-людину? Зокрема, у питанні тлумачення ШІ норм права, які фактично здійснює суддя під час вирішення справи. Як бути в цьому випадку із судовим розсудом, який передбачає не лише юридичну, а іноді й моральну оцінку ситуації та доказів, що подаються? Згідно зі ст. 90 КАС України «суддя оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні (яке є результатом аналізу суддею всіх доказів, наданих у справі). Відповіді на ці та інші питання потрібно знайти та врегулювати на рівні національного законодавства, щоб впровадження ШІ в судочинство сприяло реальним позитивним результатам і не створювало загроз правам та свободам громадян і додаткової плутаниці з порядком оскарження судових рішень, прийнятих суддею-роботом (ШІ).

Беручи до уваги наведене, доцільно звернутися до аналізу нормативно-правових актів міжнародного рівня, а також до вивчення зарубіжного досвіду застосування технологій ШІ у сфері адміністративного судочинства, щоб проаналізувати досвід і в разі потреби використати його для нормативного врегулювання та розвитку позитивних можливостей ШІ в судочинстві України.

5. Міжнародно-правові основи застосування штучного інтелекту у сфері правосуддя

У європейському правовому просторі базовим документом, який визначає засади захисту прав і свобод людини, є Конвенція про захист прав людини (1950 р.) (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950). Згідно зі ст. 6 Конвенції кожна особа має право на справедливий, публічний і неупереджений розгляд її справи впродовж розумного строку незалежним судом, створеним на підставі закону (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950). Очевидно, що час ухвалення Конвенції і сучасний етап цифрової трансформації судових процесів належать до різних

історичних епох. Однак із позицій принципу верховенства права Попова Н. О. стверджує, що відсутність у положеннях Конвенції прямої заборони на використання технологій ШІ під час здійснення правосуддя свідчить про потенційну можливість їх інтеграції за умови забезпечення гарантій справедливого судового розгляду (Попова, 2024). Волік В. В. та Рєзнік О. М. відзначають, що низка міжнародних актів, які стосуються використання технологій, зокрема ШІ, здебільшого відносять це питання до сфери права інтелектуальної власності (Волік, Рєзнік, 2023). Так, Європейський парламент 20.10.2020 ухвалив Резолюцію про права інтелектуальної власності в контексті розвитку технологій ШІ. У ній наголошено, що результати, створені за допомогою ШІ, мають бути належним чином захищені правовими механізмами інтелектуальної власності, що стимулюватиме інвестиції у відповідні технології та сприятиме правовій визначеності для громадян і бізнесу (Resolution on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technolog, 2020).

Не менш важливим документом у цій сфері є Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту в судових системах і їхньому середовищі, схвалена Європейською комісією з питань ефективності правосуддя Ради Європи 3–4 грудня 2018 року (European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment, 2018). У Хартії закріплені основоположні етичні засади функціонування ШІ в правосудді, серед яких: принцип поваги до основних прав, що гарантує відповідність інструментів ШІ правам людини; принцип недискримінації, який передбачає уникнення упередженості чи посилення нерівності; принцип якості й безпеки, що вимагає використання сертифікованих даних і безпечного технологічного середовища; принцип прозорості, неупередженості та справедливості, який зобов'язує забезпечувати відкритість алгоритмів і можливість зовнішнього контролю; а також принцип «під контролем користувача», який гарантує, що людина залишається центральним суб'єктом прийняття рішень (European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment, 2018). Проте Попова Н. О. звертає увагу, що, попри наявність значної кількості міжнародних нормативно-правових актів і спроб врегулювання використання ШІ у різних державах, низка питань у цій сфері залишаються відкритою (Попова, 2024). Насамперед це визначення поняття ШІ, адже створення ефективного механізму його правового регулювання неможливе без чіткого розуміння його сутності та властивостей. У правових актах і науковій літературі пропонуються різні дефініції. У Регламенті ЄС ШІ визначається як «машинна система, здатна діяти з певним рівнем автономності, створюючи прогнози, рекомендації чи рішення, що впливають на фізичне або віртуальне середовище» (Regulation (EU) 2024/1689, 2024).

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи розглядає ШІ як результат математичних обчислень, поєднаних з алгоритмічною діяльністю в реальному

часі. Українська Концепція розвитку ШІ трактує його як комплекс інформаційних технологій, який може самостійно обробляти, створювати й аналізувати інформацію, формуючи моделі прийняття рішень (Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні», 2020). У наукових дослідженнях, зокрема в роботах Попової Н. О., Волік В. В., Резнік О. М. та Коломоєць Т., наголошується, що ШІ – це здатність машин імітувати людські когнітивні процеси, навчатися та робити висновки на основі зовнішніх даних, зокрема, завдяки самонавчанню. Узагальнюючи наведене, ШІ можна визначити як організовану систему інформаційних технологій, створену для виконання складних та простих завдань, здатну до самостійного вдосконалення й імітації людського мислення, результати діяльності якої впливають на реальний і віртуальний простір.

Водночас залишаються невирішеними питання правового статусу та правосуб'єктності ШІ. З огляду на зростаючу автономність систем складно визначити відповідальність розробників за дії або наслідки, що виникають у процесі самонавчання ШІ. Дослідники наголошують, що прирівняти ШІ до живих істот неможливо, оскільки він позбавлений біологічної чутливості, тому доцільно розглядати його тільки як об'єкт цивільних прав (Корнута, 2023).

Серед інших проблем – загроза правам людини, відсутність єдиного міжнародного механізму регулювання, а також переважно рекомендаційний характер чинних актів. На глобальному рівні немає спеціалізованих органів, відповідальних за розвиток і контроль використання ШІ, що унеможлиблює вироблення комплексного підходу. І, як вважають Попова Н. О. та Корнута Л. М., попри визнання ролі ШІ у сфері авторського права в окремих міжнародних документах, питання його юридичної відповідальності залишається відкритим і потребує подальшого доктринального та нормативного опрацювання.

Саме тому ЄС наразі активно розробляє нову нормативну базу в цій сфері. Важливим кроком у цьому напрямі став проєкт Закону про штучний інтелект (The EU Artificial Intelligence Act), підготовлений у 2021 році (Regulation (EU) 2024/1689, 2024), який неодноразово оновлювався (у червні 2023 року), однак поки що не набрав чинності. Закон має на меті створення уніфікованого правового простору для розробки, продажу та використання систем ШІ на території ЄС. Його головна мета полягає у забезпеченні належного функціонування єдиного ринку Євросоюзу шляхом впровадження спільних стандартів для систем ШІ, встановлення ризико-орієнтованих вимог і гарантування дотримання прав, безпеки та здоров'я громадян ЄС і за його межами (Regulation (EU) 2024/1689, 2024).

6. Зарубіжний досвід використання ШІ в судових системах світу

Паралельно із цим розвиток ШІ активно просувається і на рівні національних систем. Зокрема, у Великій Британії ця сфера підтримується двома ключовими напрямками – через грантові програми для комерційного сектору та фінансування наукових досліджень. Британський уряд створив

єдиний портал відкритих державних даних data.gov.uk, що забезпечує доступ до інформації для громадян і бізнесу. У світі набувають популярності ініціативи, які передбачають залучення ШІ до розгляду судових справ (Авраменко, 2025). В Україні окремі механізми ШІ втілені в роботі вебпорталу «Дія». Запуск цього додатку став важливим кроком у напрямку цифровізації документів, адже Україна стала першою державою у світі, де цифровий паспорт громадянина має офіційне юридичне визнання. Це підвищило ефективність документообігу, зменшило бюрократію та унеможливило корупційну складову у відносинах між громадянином і державою (Prokhazka, Melnyk, 2023).

У судовій системі Бразилії у 2019 р. розглядалося близько 80 млн справ за участі лише 18 тис. суддів, що створювало надмірне навантаження. Відсутність єдиної бази судових рішень ускладнювала документообіг. Для вирішення проблем Національна рада юстиції дозволила судам створювати власні системи ШІ, що призвело до фрагментації цифрових рішень. У 2021 році зусилля були спрямовані на автоматизацію та структурування даних. Створено національну платформу SINEPSIS для обміну розробками ШІ. Верховний федеральний суд застосовує чат-бот Victor для аналізу справ і систему розпізнавання текстів у PDF. Нині готується впровадження системи Codex, яка централізує дані електронних процесів по всій країні (Козьяков, 2024).

Китай, подібно до України, має труднощі у сфері виконання судових рішень. Водночас держава впровадила системи штучного інтелекту, які відстежують активи сторін, контролюють дотримання судових приписів і забезпечують арешт або заморожування майна. Зокрема, Інтернет-суд міста Ханчжоу застосовує ШІ для автоматичної перевірки даних у національних реєстрах, що суттєво підвищило ефективність примусового виконання рішень та зменшило кількість їх невиконання (Козьяков, 2024). Кобко-Одарій В. зауважує, що побоювання щодо упередженості або юридичної обмеженості ШІ не завжди підтверджуються, адже, як зазначає науковець, за результатами досліджень британських і американських науковців, алгоритми ШІ у 79 % випадків коректно прогнозують рішення Європейського суду з прав людини (Кобко-Одарій, 2023).

7. Автоматизація як форма впровадження ШІ в роботі публічної адміністрації

В Україні одним із напрямів практичного впровадження елементів штучного інтелекту є автоматизація адміністративних процедур. Згідно із ч. 1 ст. 62 Закону України «Про адміністративну процедуру» (ЗАП), адміністративне провадження може здійснюватися повністю або частково в автоматичному режимі без участі людини (ЗУ «Про адміністративну процедуру», 2022). Як слушно зазначає Хлібороб Н. Є., це положення втілює принцип ефективності та сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів, хоча законодавство ще не забезпечує повної регламентації процедур автоматизованого розгляду справ (Хлібороб, 2023). ЗАП передбачає можливість подання документів

в електронній формі (ст. 39, 53, 70), а також ухвалення адміністративних актів за результатами автоматизованої обробки даних. Водночас ст. 63 встановлює, що під час автоматичного розгляду не проводиться слухання сторін, що, на думку дослідниці, потребує уточнення змісту поняття «автоматичний режим» (Хлібороб, 2024).

У ст. 1 Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» визначено, що автоматичний режим передбачає надання послуг програмними засобами без втручання посадових осіб у реальному часі («Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», 2021). Хлібороб Н. Є. підкреслює, що це є важливим кроком до формування «цифрової адміністрації» (Хлібороб, 2024).

Ключовими ознаками автоматизованого провадження є: відсутність участі посадової особи, використання інформаційно-телекомунікаційних систем для обробки даних і ухвалення електронних адміністративних актів (Хлібороб, 2023). Це сприяє зменшенню бюрократичних процедур і забезпечує оперативність, однак водночас підвищує вимоги до юридичної визначеності та прозорості алгоритмів.

Важливим є узгодження таких механізмів із положеннями Загального регламенту ЄС про захист даних (GDPR), який гарантує право особи на пояснення алгоритмічного рішення та його перегляд людиною (Регламент ЄС 2016/679, 2016). Як приклад успішного застосування автоматизації, Хлібороб Н. Є. наводить систему автоматичної реєстрації податкових накладних, затверджену постановою Кабміну № 1165 від 11.12.2019, що поєднує автоматичний моніторинг із подальшим людським контролем у випадках ризикових операцій (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних», 2019). Отже, погоджуючись із висновками Хлібороб Н. Є., слід зазначити, що автоматизація є ефективним інструментом модернізації адміністративних процедур, однак, як уже наголошувалось, це потребує чіткішого законодавчого визначення меж застосування ІІІ та механізмів контролю за його рішеннями, а в подальшому – впровадження засобів ІІІ і в розгляд окремих видів публічно-правових спорів судами.

8. Питання взаємодії ІІІ з учасниками адміністративного судочинства.

Ключовим залишається питання моделі взаємодії судді та штучного інтелекту (ІІІ) в адміністративному судочинстві. Коломоець Т. підкреслює допоміжний характер технологій, які не можуть замінювати суддю як носія судової влади (Коломоець, 2025). Оптимальною є модель співпраці, де суддя зберігає провідну роль, а ІІІ виконує аналітичні та технічні функції, що відповідає професійним стандартам «Суддя» та ст. 16 Кодексу суддівської етики, які дозволяють використання ІІІ лише за умови збереження незалежності, неупередженості та законності (Рішення правління Всеукраїнської громадської організації АПУ, 2024; Кодекс суддівської етики, 2013). Конституція України

також закріплює, що правосуддя здійснюють судді, а не технічні системи (ст. 127, 129) (Конституція України, 1996).

Погоджуючись із цією позицією, слід зазначити, що ШІ є результатом людської інтелектуальної діяльності, що потребує контролю. Його застосування має бути обмеженим через кілька ризиків. По-перше, системи функціонують на основі великих обсягів персональної та конфіденційної інформації, що створює потенційні загрози витоку даних або кібератак. По-друге, технічні збої, помилки алгоритмів або викривлення даних можуть призвести до неправомірних рішень і порушення принципу об'єктивності; людський розум здатний враховувати морально-етичні та контекстуальні аспекти, тоді як алгоритм діє формально. По-третє, повна автоматизація може спричинити соціально-економічні наслідки, зокрема скорочення робочих місць і зниження людського контролю судді-людини над судовими процесами, що може ставити під загрозу принцип верховенства права. Влучною у цьому контексті є думка британського судді Сера Джеффри Веса, який наголошує на необхідності відповідального використання ШІ зі збереженням особистої відповідальності суддів за ухвалені рішення. Це підтверджує, що технології мають підпорядковану, а не домінуючу роль у судочинстві, наголошує Т. Коломоець (Коломоець, 2025). Науковиця підкреслює, що головною загрозою є не саме впровадження ШІ, а ризики «алгоритмічної упередженості», «чорної скриньки» або «дилеми кентавра», коли надмірна довіра до алгоритмів може призвести до втрати суддею критичного мислення або, навпаки, ігнорування технологій – до зниження ефективності правосуддя (Коломоець, 2025). Подібну позицію щодо ШІ в судочинстві мають Прохазка Г. та Мельник О., які констатують, що можливими ризиками варто зазначити небезпеку ухвалення помилкових судових рішень, що може порушити право особи на справедливий судовий розгляд і вплинути на реалізацію процесуальних прав учасників провадження (Прохазка, Мельник, 2023). Науковиці зауважують, що на сьогодні відсутня практика ЄСПЛ щодо порушення ст. 6 Конвенції у зв'язку з використанням ШІ під час ухвалення судових рішень. Натомість національне законодавство деталізує норму Конвенції у Конституції України, згідно зі статтею 127 якої правосуддя в Україні здійснюється суддями, а у випадках, визначених законом, – за участю присяжних. Автори визнають більш реалістичним варіант застосування ШІ не як замітника судді, а як допоміжного засобу для підвищення ефективності, швидкості та точності розгляду справ. Це сприятиме ретельнішому опрацюванню матеріалів справи та зменшенню кількості судових помилок (Прохазка, Мельник, 2023). Отже, можна зробити висновок, що нині не існує правових підстав для здійснення правосуддя іншими суб'єктами, крім суддів. Разом із тим ніщо не заважає оптимізувати діяльність суду та суддів із використанням допоміжних інструментів ШІ.

Зокрема, Концепція розвитку ШІ в Україні (2020 р.) передбачає можливість розгляду справ незначної складності із застосуванням ШІ, тобто використання

системи, здатної самостійно узагальнювати й аналізувати законодавство, судову практику й тим самим допомагати судді у прийнятті справедливого та законного рішення. У такому разі ІІІ може стати своєрідним елементом, а не повноправним учасником адміністративного процесу (Прохазка, Мельник, 2023). Як варіант розвитку цієї ж позиції варто розглянути таку модель «співпраці ІІІ з суддею у таких категоріях адміністративних справ, як справи незначної складності, а також у категоріях справ, де є усталена судова практика, як-от: оскарження податкових повідомлень-рішень, рішень про відмову у видачі ліцензії, рішень про накладення штрафів, а також деякі спори щодо земельних питань. Адже зараз алгоритми ІІІ ще недостатньо «навчені» аналізувати великі та складні об'єми інформації, які для вирішення певного питання потребують гнучкості та врахування всіх деталей. Результати експерименту, проведеного Університетським коледжем Лондона, засвідчили високий рівень точності під час розгляду судових справ із використанням систем штучного інтелекту – 79 %. Водночас дослідження виявило ключове обмеження таких технологій: штучний інтелект не здатний повною мірою досягнути фабулу конкретної справи та її змістовні аспекти. Отримані дані ставлять під сумнів можливість повної заміни судді автоматизованою системою доти, доки не буде створено алгоритм, здатний комплексно інтерпретувати фактичні обставини, відображені у матеріалах судового провадження (Markoff, 2011). Як висновок, наразі вбачаємо реальним застосування ІІІ тільки секторально, і тільки з метою полегшення роботи судді та для автоматизації певних процесів, а в подальшому – за умови врегулювання висвітлених вище питань – як помічника судді під час розгляду окремих категорій адміністративних справ.

Тому, на нашу думку, оптимальною є саме модель взаємодії – співпраця судді та ІІІ, де перший зберігає провідну роль, а другий виступає інструментом реалізації принципу технологічної підтримки адміністративного судочинства.

Отже, з огляду на проаналізоване вище, слід викласти такі пропозиції щодо врегулювання питання використання ІІІ в адміністративному судочинстві України:

1) першочергово закріпити на законодавчому рівні чітке визначення поняття «штучний інтелект у судочинстві» із зазначенням меж його застосування, форм участі в процесі та ступеня автономності. Таке визначення має бути включене до процесуальних нормативно-правових актів або Закону «Про судоустрій та статус суддів», що встановлюватиме принципи функціонування цифрових систем у сфері правосуддя. Це дасть змогу уникнути довільного тлумачення ролі ІІІ в судовому процесі, забезпечить правову визначеність і передбачуваність дій судових органів з допомогою ІІІ;

2) доцільно передбачити пілотне впровадження ІІІ спочатку в допоміжних, а не вирішальних функціях адміністративного судочинства. На початковому етапі алгоритми можуть застосовуватися для автоматичного пошуку судової практики, аналізу доказів, перевірки коректності реквізитів документів,

формування чернеток рішень або моніторингу строків процесуальних дій. Такий поступовий підхід дасть можливість виявити технічні та правові недоліки без ризику порушення прав учасників процесу, а також підготуватися до повноцінної цифрової взаємодії;

3) важливо визначити на рівні закону персональну відповідальність судді за кінцеве рішення, навіть якщо під час його ухвалення використовувався алгоритм штучного інтелекту. Це відповідає європейському принципу *human-in-command* – людина залишається остаточним суб'єктом, який приймає рішення і несе за нього відповідальність. Такий підхід забезпечить дотримання конституційного положення про здійснення правосуддя виключно суддями, закріпленого у ст. 124 і 127 Конституції України;

4) доцільно впровадити можливість впливу учасників на спосіб прийняття рішення: надати вибір учасникам процесу, чи хочуть вони, щоб у рішенні брав участь ШІ. Учасники повинні бути поінформовані про те, що в розгляді справи або підготовці рішення бере участь алгоритм, а також мати право вимагати роз'яснення його ролі. Така норма відповідатиме принципам відкритості судового процесу та правам особи на поінформовану участь у справі, закріпленим у ст. 6 Конвенції;

5) потрібно включити до системи підготовки суддів та працівників апарату судів курси із цифрової компетентності й етики застосування ШІ. Освітні програми мають охоплювати не лише технічні аспекти роботи з алгоритмами, але й питання правового ризику, упередженості даних, кібербезпеки та дотримання прав людини. Це сприятиме формуванню критичного мислення й запобігатиме некритичному сприйняттю алгоритмічних висновків;

6) якщо рішення суду, в якому було застосовано механізм ШІ, для особи відмовне або ж не задовольняє його, то така особа повинна мати право на оскарження такого рішення, при цьому апеляційна інстанція має переглядати рішення виключно із залученням людини, без ШІ. Таким чином перша інстанція зможе уникнути надмірного навантаження, але це не порушуватиме права людини на доступ до справедливого судочинства;

7) упровадження ШІ в адміністративне судочинство повинно супроводжуватися створенням механізму «пояснюваного рішення». Це означає, що кожне рішення, сформоване або запропоноване алгоритмом, має супроводжуватися чітким описом логіки, за якою воно було отримане, із зазначенням використаних критеріїв, пріоритетів і вагових показників. Такий підхід забезпечить прозорість процесу, дасть змогу судді чи стороні зрозуміти, як саме сформовано висновок, і створить можливість для ефективного апеляційного контролю.

9. Висновки

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна дійти висновку, що впровадження технологій штучного інтелекту в адміністративне судочинство України є важливим етапом цифрової трансформації правосуддя,

однак має здійснюватися поступово та з урахуванням принципів верховенства права, справедливості й забезпечення прав людини. Аналіз наукових підходів, міжнародних документів і національного законодавства свідчить, що нині Україна перебуває лише на початковій стадії формування правових засад використання ШІ в судовій діяльності.

Національне законодавство вже містить низку положень, які можуть слугувати основою для нормативного закріплення механізмів використання ШІ в судовій діяльності, зокрема Конституція України, Закон «Про судоустрій і статус суддів», КАС України та Концепція розвитку ШІ. Проте відсутність чітких правових дефініцій, процедур і гарантій правової відповідальності за рішення, ухвалені з використанням ШІ, створює ризики правової невизначеності. Також, попри потенційні переваги, як-от автоматизація процесів, підвищення ефективності та скорочення строків розгляду справ, існують суттєві ризики, пов'язані з можливими помилками алгоритмів, браком прозорості у прийнятті рішень та відсутністю чіткої відповідальності за їх наслідки.

Аналіз міжнародного досвіду, насамперед документів Ради Європи, Європейського Союзу та практик держав, які вже впровадили технології ШІ у правосуддя, демонструє, що ключовими умовами успішного їх застосування є дотримання етичних стандартів, забезпечення людського контролю над алгоритмами та гарантування права на справедливий суд.

Для України пріоритетним завданням має стати розроблення спеціального законодавчого акта, який би врегульовував правовий статус систем штучного інтелекту саме у сфері правосуддя, визначав межі їх застосування, відповідальність за наслідки діяльності та забезпечував баланс між ефективністю судочинства й дотриманням фундаментальних прав людини.

Таким чином, розвиток ШІ в судовій сфері має бути збалансованим: його слід сприймати як інструмент підтримки, а не заміни судді. Тільки за умов належного правового, етичного та технічного регулювання штучний інтелект здатен стати ефективним засобом удосконалення адміністративного судочинства, не порушуючи засад справедливості, гуманності, неупередженості та правової визначеності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2025).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 18.10.2025).
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 18.10.2025).
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 18.10.2025).
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 18.10.2025).

6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

7. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

8. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

9. План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 року № 438-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

10. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018. URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (дата звернення: 18.10.2025).

11. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) № 300/2008, (EU) № 167/2013, (EU) № 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (дата звернення: 18.10.2025).

12. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

13. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

14. Регламент європейського парламенту і ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (GDPR). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення: 18.10.2025).

15. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних : постанова Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 р. № 1165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.10.2025).

16. Професійний стандарт «Суддя» : затверджений рішенням Правління Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України» (АПУ) № 363 від 16 грудня 2024 року. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/694-proekt_sudda_1.pdf (дата звернення: 18.10.2025).

17. Кодекс суддівської етики від 22.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13> (дата звернення: 18.10.2025).

18. Волік В. В., Рєзнік О. М. Щодо визначення правових засад застосування штучного інтелекту при здійсненні адміністративного судочинства в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2023. № 26. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/135/132> (дата звернення: 18.10.2025).

19. Авраменко М. Використання штучного інтелекту в адміністративному судочинстві: перспективи та етичні аспекти. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення*

та правозастосування: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 грудня 2024 р.). Дніпро : ДДУВС, 2025. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15746/1/%D0%B%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86.%2005.12.2024.pdf#page=211 (дата звернення: 19.10.2025).

20. Кобко-Одарій В. С. Роль штучного інтелекту в судовій інтерпретації права. *Київський часопис права*. 2023. № 3. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/4f6c160c-4c3c-493d-b15a-7e57fb0cb27e> (дата звернення: 19.10.2025).

21. Попова Н. О. Міжнародно-правове регулювання штучного інтелекту: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4/2024. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/107.pdf (дата звернення: 19.10.2025).

22. Корнута Л. М. Штучний інтелект у публічному управлінні: перспективи впровадження. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : матер. Міжнар. наук.-практ. конф.: у 2 т.* Одеса, 2023. Т. 2. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/618925bf-e4d8-4e0d-809a-0f60789c5325> (дата звернення: 19.10.2025).

23. Daly P. Artificial Administration: Administrative Law, Administrative Justice and Accountability in the Age of Machines. Forthcoming. *Australian Journal of Administrative Law & Practice*. 2023. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4434238 (дата звернення: 21.10.2025).

24. Хлібороб Н. Є. Розгляд і вирішення адміністративної справи в автоматичному режимі у світлі Закону «Про адміністративну процедуру». *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. URL: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/Khliborob_Vyrishennia_spravy_v_avtomatychnomu_rezhymi.pdf (дата звернення: 21.10.2025).

25. Хлібороб Н. Є. Місце та застосування нового закону «Про адміністративну процедуру» у регулюванні публічних е-послуг. *Journal “ScienceRise: Juridical Science”*. № 1(27) 2024. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=QX3mLj8AAAAJ&hl=uk> (дата звернення: 21.10.2025)/

26. Коломоець Т. Практики використання штучного інтелекту при розгляді справ в порядку адміністративного судочинства: вітчизняний та зарубіжний вимір. Публічна влада в умовах режиму воєнного стану: виклики, рішення, європейський вектор. II Міжнародна науково-практична конференція, 2025. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/25990/1/0062335%D1%84.pdf> (дата звернення: 21.10.2025)/

27. Prokhazka H., Melnyk O. Implementation of AI in international law and administrative law (in the context of human rights protection). *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12 (67). P. 66–77. URL: <https://amazoniainvestiga.info/check/67/6-66-77.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

28. ВПІ ініціює запуск пілотного проєкту щодо застосування штучного інтелекту на базі суду першої інстанції. 10.02.2021. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-iniciyuuyezapusk-pilotnogo-proyektu-shchodo-zastosuvannya-shtuchno-intelektu-na-bazi-sudu> (дата звернення: 25.10.2025).

29. European Parliament, 2020. Resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies [online]. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0277_EN.html/ (дата звернення: 25.10.2025).

30. Markoff J. Armies of expensive lawyers replaced by cheaper software: *The New York Times*. 2011. URL: <https://www.nytimes.com/2011/03/05/science/05legal.html> (дата звернення 25.10.2025).

31. Козьяков С. Чи може впровадження штучного інтелекту стати частиною судової реформи? 27.12.2024. URL: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/908/chy-mozhe-vprovadzhennia-shtuchnoho-intelektu-staty-chastynoiu-sudovoi-reformy> (дата звернення: 25.10.2025).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996). Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine of 28 June 1996, No. 254k/96-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text>.
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1950). Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 4 lystopada 1950 r. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4 November 1950]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2016). Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 r. № 1402-VIII [Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges” of 2 June 2016, No. 1402-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 1 hrudnia 2022 r. № 2811-IX [Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights” of 1 December 2022, No. 2811-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom vid 27 chervnia 2014 r. [Association Agreement between Ukraine and the European Union of 27 June 2014]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2005). Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 6 lystopada 2005 r. № 2747-IV [Code of Administrative Procedure of Ukraine of 6 July 2005, No. 2747-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shturnoho intelektu v Ukraini: Rozporyadzhennia vid 2 hrudnia 2020 r. № 1556-r [On Approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: Order of 2 December 2020, No. 1556-r]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
8. High Council of Justice of Ukraine (2021). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh podsistem Yedynoi Sudovoi Informatsiino-Telekomunikatsiinoi Systemy: Rishennia vid 17 serpnia 2021 r. № 1845/0/15-21 [On Approval of the Regulation on the Operation of Certain Subsystems of the Unified Judicial Information and Telecommunication System: Decision of 17 August 2021, No. 1845/0/15-21]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021). Plan zakhodiv z realizatsii Kontseptsii rozvytku shturnoho intelektu v Ukraini na 2021–2024 roky: rozporyadzhennia vid 12 travnia 2021 r. № 438-r [Action Plan for the Implementation of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine for 2021–2024: Order of 12 May 2021, No. 438-r]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text>.
10. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2018). European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. Retrieved from: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.
11. European Union (2024). Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>.
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). Pro administratyvnu protseduru: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2022 r. № 2073-IX [Law of Ukraine “On Administrative Procedure” of 17 February 2022, No. 2073-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2021). Pro osoblyvosti nadannia publichnykh (elektronnykh publichnykh) posluh: Zakon Ukrainy vid 15 lypnia 2021 r. № 1689-IX [Law of Ukraine “On Features of Providing Public (Electronic Public) Services” of 15 July 2021, No. 1689-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>.

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2016). Rehlement Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (ES) 2016/679 vid 27 kvitnia 2016 r. (GDPR) [Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (GDPR)]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text.

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019). Pro zatverdzhennia poriadkiv z pytan zupynennia reiestratsii podatkovoi nakladnoi/rozrakhunku korrehuiuchoi v Yedynomu reiestri podatkovykh nakladnykh: Postanova vid 11 hrudnia 2019 r. № 1165 [On Approval of Procedures for Suspending the Registration of Tax Invoices/Correction Calculations in the Unified Register of Tax Invoices: Resolution of 11 December 2019, No. 1165]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF#Text>.

16. Association of Lawyers of Ukraine (2024). Profesiinnyi standart “Suddia”: zatverdzhenyi rishennia Pravlinnia № 363 vid 16 hrudnia 2024 r. [Professional Standard “Judge”: approved by the Board Decision No. 363 of 16 December 2024]. Retrieved from: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/694-proekt_sudda_1.pdf.

17. Verkhovna Rada of Ukraine (2013). Kodeks suddivskoi etyky vid 22 liutoho 2013 r. [Code of Judicial Ethics of 22 February 2013]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13>.

18. Volik, V. V., Rieznik, O. M. (2023). Shchodo vyznachennia pravovykh zasad zastosuvannia shtuchnoho intelektu pry zdiisnenni administratyvnoho sudochynstva v Ukraini [On the Legal Principles of Using Artificial Intelligence in Administrative Justice in Ukraine]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu, Seriia: Pravo – Bulletin of Mariupol State University, Series: Law*, 26. Retrieved from: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/135/132>.

19. Avramenko, M. (2025). Vykorystannia shtuchnoho intelektu v administratyvnomu sudochynstvi: perspektyvy ta etychni aspekty [Use of Artificial Intelligence in Administrative Justice: Prospects and Ethical Aspects]. *Aktualni problemy derzhavotvorennia, pravotvorennia ta pravozastosuvannia: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Dnipro, 5 hrudnia 2024 r.) [Current Issues of State-Building, Law-Making, and Law Enforcement: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference (Dnipro, 5 December 2024)]*. Dnipro: DDUVS. Retrieved from: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15746/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86.%2005.12.2024.pdf#page=211.

20. Kobko-Odarii, V. S. (2023). Rol shtuchnoho intelektu v sudovii interpretatsii prava [The Role of Artificial Intelligence in Judicial Interpretation of Law]. *Kyivskiy chasopys prava – Kyiv Law Journal*, 3. Retrieved from: <https://ir.kneu.edu.ua/items/4f6c160c-4c3c-493d-b15a-7e57fb0cb27e>.

21. Popova, N. O. (2024). Mizhnarodno-pravove rehuliuвання shtuchnoho intelektu: suchasnyi stan ta perspektyvy [International Legal Regulation of Artificial Intelligence: Current State and Prospects]. *Yuridychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 4/2024. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/4_2024/107.pdf.

22. Kornuta, L. M. (2023). Shtuchnyi intelekt u publichnomu upravlinni: perspektyvy vprovadzhennia [Artificial Intelligence in Public Administration: Implementation Prospects]. *Yevropeiski oriientyry rozvytku Ukrainy v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia: synerhiia naukovykh, osvitykh ta tekhnolohichnykh rishen: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [European Guidelines for the Development of Ukraine in the Context of War and Global Challenges of the 21st Century: Synergy of Scientific, Educational, and Technological Solutions: Proceedings of the International Scientific-Practical Conference]* (Vol. 2). Odesa. Retrieved from: <https://dspace.onua.edu.ua/items/618925bf-e4d8-4e0d-809a-0f60789c5325>.

23. Daly, P. (2023). Artificial Administration: Administrative Law, Administrative Justice and Accountability in the Age of Machines. *Australian Journal of Administrative Law & Practice*. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4434238.

24. Khliborob, N. Ye. (2023). Rozhliad i vyrishennia administrativnoi spravy v avtomatychnomu rezhymi u svitli Zakonu "Pro administrativnu protseduru" [Consideration and Resolution of Administrative Cases in Automatic Mode in Light of the Law "On Administrative Procedure"]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality*, 163. Retrieved from: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/Khliborob_Vyrishennia_spravy_v_avtomatychnomu_rezhymi.pdf.

25. Khliborob, N. Ye. (2024). Mistsia ta zastosuvannia novoho Zakonu "Pro administrativnu protseduru" u rehuliuванні publicynykh e-poslugh [Place and Application of the New Law "On Administrative Procedure" in Regulating Public e-Services]. *ScienceRise: Juridical Science*, 1 (27). Retrieved from: <https://scholar.google.com/citations?user=QX3mLj8AAAAJ&hl=uk>.

26. Kolomoiets, T. (2025). Praktyky vykorystannia shtuchnoho intelektu pry rozhliadi sprav v poriadku administrativnoho sudochynstva: vitchyzniani ta zarubizhnyi vymir [Practices of Using Artificial Intelligence in Administrative Justice: Domestic and International Dimension]. *Publichna vlada v umovakh rezhymu voiennoho stanu: vyklyky, rishennia, yevropeiskyi vektor: II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Public Authority under Martial Law: Challenges, Solutions, European Vector: II International Scientific-Practical Conference]*. Retrieved from: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/25990/1/0062335%D1%84.pdf>.

27. Prokhazka, H., Melnyk, O. (2023). Implementation of AI in international law and administrative law (in the context of human rights protection). *Amazonia Investiga*, 12 (67), 66–77. Retrieved from: <https://amazoniainvestiga.info/check/67/6-66-77.pdf>.

28. High Council of Justice of Ukraine (2021). VRP initiuiie zapusk pilotnoho proektu shchodo zastosuvannia shtuchnoho intelektu na bazi sudu pershoi instantsii [The High Council of Justice initiates the launch of a pilot project on the use of AI at the first-instance court]. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-iniciyuye-zapusk-pilotnogo-proyektu-shchodo-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-na-bazi-sudu>.

29. European Parliament (2020). Resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0277_EN.html.

30. Markoff, J. (2011). Armies of expensive lawyers replaced by cheaper software. *The New York Times*. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2011/03/05/science/05legal.html>.

31. Koziakov, S. (2024). Chy mozhe vprovadzhennia shtuchnoho intelektu staty chastynoiu sudovoї reformy? [Can the Implementation of AI Become Part of Judicial Reform?]. Retrieved from: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/908/chy-mozhe-vprovadzhenni>.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATION IN ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEEDINGS: ANALYSIS OF LEGAL REGULATION, RISKS AND PERSPECTIVES

Olena Melnyk,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Constitutional, Administrative,
Environmental and Labor Law
Poltava Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University
<https://orcid.org/0000-0001-5213-595X>
novakolena3@gmail.com

Ivan Yurko,

3rd year Student
Poltava Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University
<https://orcid.org/0009-0000-4900-2363>
ivanyurko1206@gmail.com

*The purpose of the article is a comprehensive study of the regulatory and legal framework governing the use of artificial intelligence technologies in administrative proceedings, analysis of international experience, and identification of prospects and directions for improving the legal support for AI integration into Ukraine's justice system. **Methods:** dialectical, comparative-legal, formal-logical, analytical, and generalization. **Results:** The article examines the legal regulation of the introduction and application of artificial intelligence (AI) technologies in the field of administrative justice in Ukraine in the context of European integration processes and harmonization of national legislation with European Union law. After the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU (2014), the state committed to implementing modern digital technologies in the justice sector. The study analyzes national legal acts — the Constitution of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine, the Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges,” the Law “On Copyright and Related Rights,” as well as the Concept for the Development of Artificial Intelligence (2020) and others. It is noted that these acts create a basic normative foundation for AI integration into the judiciary but do not provide its full and systematic legal regulation. A comparative analysis of international instruments was carried out, in particular the European Convention on Human Rights, the European Ethical Charter on the Use of AI in Judicial Systems, the European Parliament Resolution of 2020, and the EU draft Artificial Intelligence Act. It was found that in international practice AI is viewed as a tool capable of increasing the efficiency and transparency of justice, but it simultaneously raises complex ethical and legal issues related to legal subjectivity, liability, and respect for human rights. The article summarizes foreign experience in the use of AI in judicial processes (USA, China, Estonia, Brazil, Poland, United Kingdom) and identifies opportunities (and risks) for its adaptation in Ukrainian judicial practice. The authors emphasize both risks and prospects of AI implementation in the justice system. The necessity of developing a clear normative framework for regulating the methods of AI application and the outcomes of its activity is highlighted, as well as the need to create mechanisms for monitoring the ethicality, security, and impartiality of such technologies in the administration of justice. **Conclusions:** Research results show that in Ukraine there is only partial legal regulation of the application of AI in the field of justice, which does not cover the specifics of administrative justice. A legislative definition of “artificial intelligence” is contained in the Concept for the Development of AI, but issues of legal subjectivity, copyright, the process*

of judicial decision-making by AI systems, liability, and appeal remain unregulated. International instruments are mostly of a recommendatory nature, which complicates their implementation. It is necessary to develop a comprehensive regulatory act on the use of AI in Ukraine's judiciary that will ensure a balance between technological innovation and human rights guarantees.

Key words: *artificial intelligence, administrative justice, digitalization of justice, legal regulation, European Union, Concept for the Development of Artificial Intelligence, ethical standards, AI risks and perspectives.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025